

ABNNEMET

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars

ADRESSE

« İpjtihad » Constantinople

Téléph : St. 865

xxvième ANNÉE

15 Avril 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ İKTİSADİ

No: 319

ABONEMAN:

Seneliği (24 Nusha) Türki-
ye için 2 1-2 Âlâ kâğıdlıs

5 liradır

İDAREHÂNESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihihi Te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi altıncı sene

15 Nisan 1931

« Uyanış » ın son nushasında bulduğumuz bu şi'r ise cidden nefisdir . Yazanı tebrik ederiz . Yalnız son parçada « öttüren » kelimesi kötüdür . Onun yerine « inleyen » denmekle güzellik tamam olur .

AKŞAM RÜZGÂRI

Bu hasret rüzgârıdır , kalbimden eser geçer ,
Gül yüzün hayalimden her dem gülümser geçer .
Ne zaman senin için yaşarsa iki gözüm
Sanırım yüreğimden bir yudum kevser geçer ...

Gönlüme dolan akşam, gönlümü açan rüzgâr ,
Bir dilber eli gibi saçında uçan rüzgâr .
Ey içi bir hasretle yananlar ; dinleyiniz :
Gurbeti kendisinde öttüren bir çan rüzgâr ...

8 - 9 - 931 Selâhattin Sait

HATİRALARIM

Niğde Hâfız Osman Mektebi

Bilhassa on yaşına kadar çok yaramaz bir çocukdum .

Büyük, küçük erkek kardeşlerim ölerек biricik erkek evlad olduğum için ananın, babamın mufrıt sevgileri beni pek şımartmışdı . Gâliba bir yerde daha söylediğim gibi çocuk terbiyesinde en tehlikeli âmil ananın, babanın taşkın şefkatlerini çocuklarından gizleyememeleridir ; çocuklara karşı sevginin en eyisi kendini saklamaya muvaffak olamıdır . Bir çocuğu, her fenâ hal ve hareketinde müsamahaya mazhar eden şefkat sevilen çocuk için pek zararlı bir za'afdır . Tedkik edilse, ta mezarın kenarına kadar göttürdüğümüz bir çok fena i'tiyadların, beşik etrafında emeklemeye başladığımız günlerden i'tibaren anadan, babadan gördüğümüz müsamahaların mahsulleri oldukları anlaşılır .

Okutdurmakdan ziyade bir kaç sa'at yaramazlıklarından kurtulmak için beni beş yaşında evimizin yanındaki mahalle mektebine gön-

dermeye başladılar ; fakat , delik bir kafese konulan kuş orada ne kadar durur ?

Ben mekteble ev arasında mekik gibi işlediğim için maksad hasıl olmuyordu . Babamın muvakkat bir me'muriyetle Aksaray kazasında bulunduğu esnada tehlikeli yaramazlıklarda bulunduğum için annem beni bir uşakla evimize haylı uzak olan (Hafız Osman mektebi) ne göndermeye mecbur oldu .

Komşu mektebin komşu hocası mektebe okumak için değil , bir iki sa'at olsun evden uzaklaştırmak maksadile gönderildiğimi bildiğinden bir şey okutmuyordu, ben evdeki kilit-siz bir sandıktan kıymetli kumaş parçalarını alarak Hocaya göttürdüm ; o da ders yerine bana, İsti'mali galiba o sıralarda umumileşmeye başlayan cigara kâğıtlarının boyalı ve yaldızlı kapaklarını veriyordu, ya'ni Hoca Efendi, beş yaşında bir çocuğun ma'sum elile ananın sandığından kumaş parçaları çalıyordu .

Hafız Osman mektebinde böyle kumaş ve ihmal mubadelesi ile geçişdirmek mümkün olmadığundan artık okumak işkencesi başlayacakdı . Mevsim kışdı ; yalnız çocukların nefesleriyle ısınan , iki, üç ay evvel iki penceresine kaba kâğıtlar yapışdırılarak hava girmek hakkından , güneş aydınlatmak lutfundan men edilmiş olan bu mektebe girince âdeta koyu bir karanlık içinde kaldım . Yavaş yavaş gözlerim alışıarak etrafımı seçmeye, başlayınca insan şeklini bozacak derecede şişmanlığı , merhametinin azlığı , cezalarının şiddeti ile Niğde nin bütün çocuklarını, yalnız mektebde, değil, evlerinde, anaları kucağında ve hatta rü'yalarında bile korkutan Hafız Osman , sol tarafında küçükü , büyüklü yılan derneği gibi duran değnek yığını, sağ cihetinde mektebin tavanına kadar yükselen sırtıkları ve duvara asılmış olan falaka yi gördüm . Önde giden uşak Hocaya :

(Bekir bey zâde Hasan efendinin oğlu dererek beni takdim etdikden sonra :) validesi Hanım ellerinizden öpüyor ve evlad kendisinin dir diyor dedi .

Hoca — Bekir Bey zâdenin oğlu mektebe böylemi başladılır ? dedi .

Uşak hocanın maksadını anlayarak :

— Tabi'i, dedi, böyle başlatılmaz , fakat , babası burada değil, gelince 'adeti yerine getirirler [1].

Hoca: (pek âlâ gel bakalım) diyerek öpmek üzere elini bana uzatdı.

Bu büyük ve pürüzlü eli, diş çekmek üzere ağıza yaklaşan bir kerpetene bakılan bir tevahhüşle bakarak öpdüğüm için Hafız Osman : « bu ne kadar vahşi çocuk ! » dedi ve tevehhüşünü izâle etmek için rahle üstündeki bir demir çivi başını göstererek :

« Ananı da, dayılarını da hep burada ben okutdum, hattâ büyük dayın Lutfu bey dersine çalışmadığı için kulağını buraya mihlamışdım . » diye latif ! bir latifede bulundu ; fakat ben ciddi olarak kabnl ile daha ziyade tevahhüş etdim ; çünkü sopalı, sııklı, falakalı hocanın kulak çivilemesi de pek mümkün görünüyordu .

Okumak başladı : İlk besmeleyi haylı ıztırapla çekdim, Mertek [2] gibi (elif) den (yay) gibi (y) ye kadar harfleri Hoca ile beraber birer def'a telaffuz ettikten sonra ilk kıra'at hitam buldu. Kendisine yakın bir sırada gösterdiği kara ve tozlu bir koyun postu üstüne oturdum. Sırık, değnek ve falaka bir iki sa'at içinde vazifelerini şiddetle ifa etdiler . Hoca « Sarı gız dersine bah » diye iki kerre bağırdıktan sonra sııklardan en uzununu havalandırarak son sıradaki kızlardan hastalıklı, cılız ve dalğın bir kızcağızın tepesine indi ; fakat bu yorakarıdan gelen belâ yalnız ona munhasır kal -

madı ; sırık havalandırma üzerlerinde bir çaylak dolaşan piliçler gibi korkarak önlerindeki koyun başlı (ج) kafalara, badem gözlü (ج) satlara bakan iki çocuğun mini mini başlarını da zedeledi .

Falaka : yeşil kâğıt üstüne insana benzer bir şekil yapmış olması cinayetına nasılsa yanındaki çocuğun hokkasını devirmek, mürekkebinin dökmesi cürmü munzam olan sevimli bir yavrucağın çorapları da çıkarılan ayaklarını Hocanın kızılık değneklerine arz etdi .

Hafız Osman çocuğun ayaklarına değneği indirirken :

« Doğuz, bu yaptığın adama can ver bahalım ! » diye haykırıyordu .

Hoca Efendi, Hafızlığa namzed bir çocuğun ezber okuduğu üç sahifede iki yanlışından dolayı kulağını şiddetle çekip yarısına kadar yırttı ve (r) yı (ır) telaffuz eden bir kızın burnuna kamaş kalemi sokub kanlar fışkırttı .

Şu cezaların tatbiki esnadaki hislerin Engizisyon'un işkence salonuna getirilen bir maaşunun korkusuna benzemek için büyütölmeye hiç de muhtaç değildi. Büyük fırtınaları ta'kib eden sükûnlar gibi bu işkencelerin çıkardıkları figanlardan sonra mektebde derin bir sükût başladı, çünkü, bu vahşiyane fa'aliyyetden sonra Hocaya doymuş bir kaplan uykusu geldiğinden duvara yaslanarak oturduğu yerde uyuyor ve çocuklar, bu canlı belâ uyanır korkusile hep susuyorlardı. Bu esnada ben, muztarib vücudumuzdan çıkan ruhlar gibi kimseye bir şey söylemeksizin mektebden kaçdım .

Bu maceraları anneme söyleyince artık beni bir daha bu mektebe göndermeyeceğini ümid ediyordum. Zavallı kadın bu kanlı maceraları te'essürle dinledikten sonra :

— Ne yapalım yavrum, dedi, bizde o mektebde , o Hocadan öyle cezalar göre , göre okuduk . O çocuklar suç işlemişler o cezalara müstahık olmuşlar, sen işlemez ve ceza görmezsin. Ben kendi kusurumdan dolayı hiç ceza görmedim. Hoca beni büyük dayına kalfa tayin etdi , o dersini iyi öğrenmediği için bir

[1] O zamanlarda mektebe başlatdırılan çocuklar Hoca ve bütün mekteb talebesile akraba ve dostlardan teşekköl eden bir alayla ilâhiler okunarak götürölür ve babaları nın ictimai mevkî'lerine göre Hocaya çamaşır ve sa'ire verölir, mektebu çocuklarına özüm, leblebi ve yağlı çörek dağıdılırdı .

[2] O zamanlarda harflerin her biri böyle garib birer vasıfla özretölirdi .

kaç def'a elimin içine ikişer değnek vurmuş-
du . « Hocanın vurduğu yerde gül biter . »
derler.

« Hocanın vurduğu yerde gül biter » sözü
eyi, fakat, o Hocanın parmaklarıyla bir çocu-
ğun kulağı yırtılarak, diğerinin burnuna kalem
sokularak kanlar fışkırtıldığını bizzat gördüm,
bir günde bu (gül) sözünde ne kadar hakikat
kokusu duyabilirdim ? Henüz açılmaya baş-
larken şiddetle örselenmiş bir çiçeğin inkişafını
da ne letafet tasavvur olunabilir ?

Bu Hocanın vahşi ve zalim cezalarından
on beş , on altı yaşlarındaki kendi oğlu da
masun kalmayordu . O zavallıyı 'alel'ekser
babasının ayakları ve sopaları altından, ferya-
dını duyan (mektebin yanındaki) nalbantlar ,
demirciler gelip kurtarıyorlardı.

Şefkate , himayeye en ziyade muhtaç ol-
dukları bir çağda, bütün âti mes'udîyetlerinin
sebeplerini, vasıtalarını öğrenmeye başlayacak-
ları mektebde çocukları, Mûsa Firavni neslin-
den gelmiş gibi ma'sum çocuk düşmanı bir
Hocanın sopaları altında inletmek (Tûba) saye-
sinde cehennem 'azabı çekdirmeye benzer .

I'dam cezasına mahkûm bir mücrimin kaç-
dığı zindana götürülmesini hatıra getirecek
suretde, ya'ni, uşağın sırtında tepine , tepine
aglayarak gönderildiğim bu mektebe devam
etdirile bilmem mümkün olmadı. İnsanların dün-
yaya gelişleri gibi ağlaya , ağlaya geldim ve
âhirete gidişleri gibi sakitâne savuşub gitdim.

Bu Hoca beni mektebden, okumaktan o ka-
dar nefret ettirmişdi ki Niğde de, ba'dehu İs-
parta da mahalle mekteplerine devam etdirile-
mediğimden babamın hatırı için (Sınıfı mülâ-
zim şakirdanından) 'unvanile Rüşdiye mekte-
bine kabul edilerek , o zamanın ilk mekteb
derslerini, ya'ni (elf be) yi orada öğrenmiş ve
Kur'andan iki, üç cüzi Mu'allimi salis nâmile
sülûs yazısı Hocalığı eden meşhur hattat Meh-
med Efendiden okumuşdum . Ebubekir Hazim

SOLMAYAN GÜZELLİKLER

از صحبت دوستان بر نجم
کاخلاق بدم حسن نمایند .
عجب عطر و کمال بینند
خارم کل و یاسمن نمایند .
کو دشمن شوخ و چشم چالاک
تا عیب مرا بمن نمایند .

[سعدی]

Tercemesi :

Fena ahlakımı eyi gösteren dostların suh-
betlerinden sıkılıyorum, bunlar 'aybimi huner ve
kemal görürler ve dikenimi gül ve yasemen
gösterirler. Aybimi bana gösteren şuh düşmen
ve çalâk göz nerede?

از ادب دوست رفیق بی طلب نزدیک دوست
ورنه پای شوق را مانع دو دیوار نیست .

İstenilmeksizin dostun yanına gitmek edebe
munafidir , yoksa iştiyak ayağına kapı ve dı-
var mani' değildir.

این زمزمه با جمله نه از روی شعورست
گفتم . سخن چند و ز کشف خلق خبرم نیست .

Bu zemzeme hiç de şu'ur ve hisab eseri değildir;
bir kaç söz söyledim , söylemekden haberim
yokdur.

Mütala'a :

Şa'irliğin ruhu bu beyt de pek güzel ta'rif
olunmuştur .

سیاه بختی از آن بیشتر نمی باشد
که مجلس دگران روشن از چراغ منست .

Bundan daha ziyade kara bahçilik olmaz ,
ki, başkalarının meclisi benim چراغımla ay-
dınlatılmışdır . [Ben ise karanlık içindeyim].

Mes'ul imtiyaz Sahibi avukat İrfan Emin

[İsmail Hakkı matbaası]